

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מ"א.

עין משפט נר מצוה

(א) [בספרות יב: ג] לעיל דף מה. [ע"ש] [למקן עד: מוס' פ"ג, א] למקן דף פג., (ד) [ע"ש מוס' לעיל לת. ד"ה שמה], (ה) [בספרות יב: ג] ע"ש פ"ד סי' ט"ז. (ו) [ע"ש פ"ד סי' ט"ז]. (ז) [ע"ש לעמוד ב/]. (ח) [וע"ש הטעם במוס' ב"ק מו: ד"ה ואפי' ודף תת: ד"ה ושמולץ].

רבינו הגנאל

איחמר דברים בלא מעות רב אמר החוזר בו אין בו משום מחוסר אמנה ורבי יוחנן אמר יש בו משום מחוסר אמנה. ומתביבין לרב מדרי' ויסי דאמר הן ולא עמיה כתנאי וקיימא ופריק אביי ההוא שלא ידבר אחת כפה ואחת בלב. תוב אוחבין עליה הא דתנאי' שבעין אומר שלית קונה דינר זהב וכו'. ופריק תנאי' הוא יש תנא שאמ' דברים אין בהן משום מחוסר אמנה והוא ר' יוחנן בן מתיה ופשוטו היא. ולא עמיה כתנאי וקיימא לן כר' יוחנן. ומקשי' ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך מותר לחז' בו ופריק' התם במתנה מרובה משום דלא סמכה דעת' דמקבל ולפיכך אין בה משום מחוסר אמנה אבל במתנה מועטת דסמכה דעתיה התם אמר יוחנן דעתיה בה משום מחוסר אמנה וכל שכן בשבא ובמתן דודאי סמכה דעתיה יש בו משום מחוסר אמנה דאמר ר' יוחנן ישראל שאמר לכן לוי כור מעשר לך כדירוש' כי לוי לעשותו תרומת מעשר וכו' דקי' ותי' הדר ביה הוה מחוסר אמנה ולא מצית לבימר זה כשמשכו הבן לוי לזה כור של חט' וחזו בו לוי והפקידו אצלו דתי' סיפא נתנו לכן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי משכו קנאו וממתא אית ליה גביה אלא בדלא משכו ש"מ: ירושלמי' ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו ואם אמר לו כדעת גמורה אני אומר לך אין לו לחזור הד' דאת אמר בעשי' אבל בעני' נעשה נדר. רב מפיק לשמשיה אימת רבימא לך תנייתא. ההוא דאמר לרב שמואל בר זוטרא אית לך שומשמי' לזבוני איל לית לי שומשמי' אמר ליה ליהוה הני זוזי נבך דחשבא לי אמר ליה ביהא קמך אפילו שומר חנם לא הוי:

אלא משכון דפספ. למאי תפס אס לא להיות משכון תחת שוויו ובהיא מיהא לא קרינא ציה לא יגוש: אינו משמע כולו. כלומר אינו משמע כלל: **מלל דר' יהודה כו'.** קושיא הוא: **במאי דנקיטם זוזי סב להו.** ואי לא מקבלת מי שפרע: ואידך. המותר: **דברים נינהו.** בלא מעות. רב לטעמיה דאמר כנגדו הוא קונה: **הין כולל איפה.** שהין י"ב לוגין ואיפה שלשה סאין שהן ע"כ לוגין: **אלא שיהא הן שלך כו'.** כלומר כשאתה מדבר הן או לאו קיים דכריך והלדק אותם: **שלא ידבר אחד צפה כו'.** צעשה שהוא אומר הדבור לא יהא צעמיה לטעמיה אכל אס נשתנה השער לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השער אין לן חסרון אמנה: **אלא אמרו חכמים כו'.** סיפא קמי החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו. אלמא יש בהן משום מחוסר אמנה: **תנאי' היא.** דלשתתן רבי יוחנן זן מתיה דפליגי: **מעשה צר' יוחנן כו'.** משנה היא צהשוכר את הפועלים שזוה את צנו לחזור צתנאו עד שלא יתחילו המלאכה ולפסקו להם מוונות קליס: **לא סמכא דעתיהו.** על דברי הנין: **מומר אמר קמיה.** ככר הודיעו מה פסק לנו ונתרצה: **מי אמר רבי יוחנן הכי.** דיש צדברים משום חסרון אמנה: **יכול לחזור כו'.** וקשיא לן יכול פשיטא דהא לא משך ואין כח צד"ד לכופו: **אלא.** ודאי על כרחך מותר לחזור בו קאמר ואשמעינן דלפילו חסרון אמנה לכת' **מודה ר' יוחנן במתנה מועטת.** שאין מותר לחזור משום דסמכא דעתיה דמקבל דציבוריה וכי אמר מותר לחזור בו צמתנה מרובה קאמר דלא סמכא דעתיה דמקבל דלקיימיה לדיבוריה: **לכן לוי.** כל לוי קרוי זן לוי: **כור מעשר יש לך צידו.** שיעשרתי מפירותי ואתננו לך: **תרומת מעשר.** שהלוי מפריש מעשר לכהן מעשר מן המעשר: **משום הכי רשאי.** שיש לו לסמוך על מה שכתוב (פשיה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כוז ולא יתנו ללוי אחר והא מתנה מועטת היא שאין לישראל צידו מתחילה לתת לכל זן לוי שרצה: **אין לו עליו.** אין לו לזן לוי ראשון על ישראל זה: **אלא תרעומת.** שהצטוו צתוחלת נכזה: **אלא ש"מ גדלא נעלו.** ויש צדברים משום חסרון אמנה: **אפילו שומר חנם נמי לא הוי.** ואפילו פשעו צשמירתן ודלמא לא הוי מקבל ואשתתב דזוי דידיה הוו: **הכי נמי.** או משלם השומשמי' או יקבל מי שפרע: **צידי הוס עובדא.** אותו מעשה דשומשמי' על ידי היה ולא כן היה שאילו קיבלתם לתת השומשמי' לא הייתי חוזר צי בכל חללו של עולם ולא על כן צאנו לקין אלא כך היה: אמרי

מודה רבי יוחנן במתנה מועטת. ויוקר נמי הוי כמו מתנה מועטת: **וחזר והפקידו אצלו.** ה"מ למפרך אי הכי מאי למימרא אלא דבלאו הכי פריך ספיר מקיפא: **אלא אפי' שומר חנם נמי לא הוי.** והא דלמר צפרק האומנין (לקמן דף פ:) טול שלך והצא מעות שומר חנם היינו משום דמעיקרא היה שומר שכן וכשא"ל טול שלך לא לסלק עלמנו לגמרי משמירה קאמר אלא שלא יהיה שומר שכן: **אלא מבטיא כו'.** והא דלמר צפרק הפרה (צ"ק דף מו: ושם) הכניס צרשות בעל החצר חייב ר' אומר עד שיקבל עליו בעל החצר שמירה י"ל דשמעתי' אחיא כרצי דשמואל התם פסיק הלכתא כרצי ואע"ג דרז התם פסיק הלכתא כתנא קמא קיימא לן כשמואל צדיני לגבי רב ועוד דלפילו לרבינן דמחייבי היינו לפי שאמר ליה כנוס שוך דמשמע ואשמרנו אכל הא ציתא קמך סלק עלמנו משמירה לגמרי: צכדי

דנקיטת זוזי הב להו ואידך דברים נינהו ודברים אין בהן משום מחוסר אמנה דאיתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסר אמנה ורבי יוחנן אמר בהם משום מחוסר אמנה מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר יהין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך גשיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק אמר אביי ההוא י"שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב מיתיבי ר' שמעון אומר אף על פי שאמרנו שלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה שלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדבורו תנאי היא דתנן מעשה ברבי יוחנן בן מתיה שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהן משום מחוסר אמנה היכי אמר ליה זיל הדר כך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתייהו מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמך אי הכי אפילו התחילו במלאכה נמי התחילו במלאכה ודאי סמכי דעתייהו אמרו מימר אמר קמיה דאבוה וניחא ליה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא המותר לחזור בו אמר רב פפא ומודה רבי יוחנן ובמתנה מועטת דסמכא דעתייהו הכי נמי מסתברא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ישראל שאמר לכן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אי אמרת בשלמא לא מצי למיהדר ביה משום הכי רשאי אלא אי אמרת מצי למיהדר ביה אמאי רשאי אישתבח דקא אכיל מבליים הכא במאי עסקינן כגון שנמלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אי הכי אימא סיפא נתנו לכן לוי אחר ואין לו עליו אלא תרעומת ואי סלקא דעתך כגון שנמלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי אין לו עליו אלא תרעומת כיון דמשכיח ממנו אית ליה גביה אלא לאו שמע מינה יבדלא נמלו שמע מינה ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי' לסוף אייקר שומשמי' הדרו בהו ואמרו ליה לית לן שומשמי' שקול זוזך לא שקיל זוזיה אינגוב אתו לקמיה דרבא אמר ליה כיון דאמרי לך שקול זוזך ולא שקלית לא מבטיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו הכי נמי אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא מרבנן ורב מצות שמיה ואמרי לה רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה בדידי הוה עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה והוה יתיבנא ואתא ההוא גברא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי' לזבוני אמרי

ג א מ"י פ"ט מה' שמיטין ויבנות הל' יד סג ע"ש קמט ולאין עד טו"ש ע"מ סי' סו סע"ק יב:
גא ב מ"י פ"ז מהלכות מביה הל' ח סג ע"ש פ"ז טו"ש ע"מ סי' רד סע"ק ז:
גב ג מ"י פ"ה מהלכות דעות הל' יג:
גד ד מ"י פ"ב הל' ו: גה ה מ"י פ"ז מהלכות מביה הל' ט סג ע"ש פ"ז טו"ש ע"מ סי' רד סע"ק ח וקומן רמא סע"ק ט:
ז ח ז מ"י פ"ז מהלכות מעשר הלכה ט:
זה י מ"י פ"ז מהלכות מביה הל' ג ועין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ ובכ"ז יוסף סג ע"ש טו"ש ע"מ סי' ק"ה סע"ק טו:

תורה אור השלם

1 מאוני צדק אבני צדק איפת צדק ודקי צדק יקרה לבם אני ?? אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים: ויקרא יט יט

גליון הש"ס

גמ' ור"י אמר יש בהם עין כר"ש פ"י משנה ט' דשע"ש שם ההוא שלא ידבר. עין כמות דף פו ע"א רש"י ד"ה פיעת: שם ועוד ר"י אף דלא שיק' כן דמודה לבר פלוגמיה דהא רב ס"ל דכ"ע יול לחזר מ"מ נקט ומודה לומר דמילא מכלל שאמר וענין זה נגיטין דף פ"ג מודה ר"א חגג' ש"כ רש"י בחיובי' שם רב שמואל בר זוטרא שמיה כ' הבלח שגט סי' ג' דל"ל רב עינמי' שמי' דהכי אית' בנסתריין:

מוסף רש"י

משכון דנקיט. דתפס למאי תפסיה אי לא למשכון מיהא דהוא פלגא (שבועות זד). משום מחוסר אמנה. אס חזר צדיבורו (בכורות ג). ואין דינר זהב קונה שלית. דלגבי פירות הואי דלגא טעמא, מכל מקום, כלומר אף לפי פירענות העמדה לנזא על המחז, כך הלכה. שאין צ"ד יטלין לעכ צידו (עיר מה). בשעתו. צעת מלכותו, דמלך וסדיקו הוה (לקמן פג). בני אברהם יצחק ויעקב. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה דמפרש בגמרא (טו). עד שלא יתחילו במלאכה. דאין כן אלא צדדים ודברים אין בהם משום מחוסר אמנה, דאילו משתחילו לא מוכל לחזור (טו).

